

Dubský, Josef

Hispanistické deskriptivní studie

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná.
1959, vol. 8, iss. A7, pp. 129-130

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100261>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vzniká juxtaaposicí, např. u apelativ pinbor (*Pinus halepensis*), z místopisných názvů Monte Kelm (chlum).

Poslední příspěvek pocházející od téhož autora a mající titul *Procédés affectifs dans la dénomination d'une coquette de mer* (45–58) využívá M. Vinja materiálu z připravovaného jazykového atlasu zřízeny východní Adriie, aby z něho dokázal, že jedna z nejkrásnějších rybek Adriie, *Coris Julis L.*, má na 50 pojmenování, z nichž velká část je nebo byla afektivními metaforami, např. červenka, zelenka, zlatinka, hrvat (podle národních barev), dónzela, šinjorina, gospica, frajlica, marijetica (viz výše), knezica, vladun (z it. suf. -one), milost božja, glad od mora, suha mára- (hubená Marie) atd.

Studia Romanica Zagradiensia přináší bohatý materiál z křížovatký románského a slovanského živlu, pozoruhodně ho třídí, analyzuje a interpretuje pokračující tak v práci Petara Skoka, nejvýznamnějšího jihoslovanského romanisty.

Pavel Beneš

Hispanistické deskriptivní studie. Na příslušném místě druhého svazku *Uvedení do románského jazykozpytu* (vyd. v Praze, SPN 1958 za redakce doc. dr. O. Ducháčka) se zmiňujeme o některých pracích, jejichž předmětem je strukturní rozbor dnešní španělštiny. Po fonologických studiích G. L. Tragera, T. Navarro Tomáse, A. Lloracha, A. Alonse a jiných, jež tam uvádíme, vhodnost strukturního pohledu na jevy španělštiny a portugalský prokazují zvláště američtí lingvisté, D. L. Bollinger, W. E. Bull, H. R. Kahane, H. Keniston a jejich žáci, doplňující fonologický rozbor španělštiny zvláště pohledem na španělskou syntax. V *Estructuralismo e historia* (Miscelánea Homenaje a André Martinet, Tenerife Laguna 1957, srov. recenzi ve *Philologica Pragensia*, 2, 1959) jsme měli příležitost všimnout si některých studií španělských a latinskoamerických strukturalistů; sborník *Descriptive Studies in Spanish Grammar* (vyd. jako 38. svazek Illinois Studies in Language and Literature, 241 str., za redakce H. R. Kahana a A. Piétrangeliho) nás seznamuje s výsledky prací severoamerických strukturalistů.

Přes tematickou rozmanitost všech pět studií tohoto sborníku je spjata metodologickým pojetím bloomfieldovských deskriptivistů. Podobně jako v některých starších pracích z téhož pracovního okruhu (srov. např. H. R. Kahane a Richard Beym, „Syntactical Juncture in Colloquial Mexican Spanish“, *Language* 24. 388–96, 1948; H. R. Kahane, „The Position of the Actor Expression in Colloquial Mexican Spanish“, *Language* 26. 236–63, 1950, aj.) i zde je použito při zkoumání jevů v soudobé španělštině materiálu z hovorové mexické španělštiny, nikoliv však kvůli srovnávání dialektických rozdílů mezi španělštinou evropskou a americkou (tyto rozdíly ostatně, jak vyplývá ze studií uveřejněných v tomto sborníku, jsou minimální, neboť jejich výsledky platí pro španělštinu vůbec), nýbrž spíše z praktických důvodů konkretizace úkolů.

V článku *A Description of Noun Suffixes in Colloquial Spanish* (str. 1–49) Spencer L. Murphy Jr. stanoví popisně soustavu španělských jmenných sufixů metodou izolování základu. Podrobné tabulky španělských přípon jsou doplňovány zajímavými postřehy o jejich významu; přitom autor často ujasňuje některé dílčí otázky španělského slovo tvoření (uveďme např. výklad jmenných přípon -a, -o, kde diskriminační úloha generického sufixu se projevuje v augmentativní či deminutivní funkci, i když v mnoha jiných případech oba sufixy jsou vzájemně zaměnitelné). Přes zajímavost studie se nám zdá, že genetické vztahy nejsou dostatečně vzaty v úvahu: v plánu tvoření slov si znovu uvědomujeme (snad více než jinde) nutnost doplnit synchronní pohled na problém též jeho aspektem diachronním, neboť, jak právě ukazuje Murphyho článek, oddělení obou hledisek je tu velice obtížné.

Elbert Winifred Ringo (*The Position of the Noun Modifier in Colloquial Spanish*, str. 49 až 72) a Ralph Dale Mc. Williams (*The Adverbs in Colloquial Spanish*, str. 73–137) sledují ve svých studiích postavení adjektiv a adverbii ve větě: jejich pozice ve větě může být nazírána z hlediska jejich vzdálenosti od čela věty nebo z hlediska prepozice či postpozice. Zásadně se adjektiva a adverbia podobají v tom, že užší sémantické sepětí je vyjádřeno bezprostřední postpozicí. V studii o adjektivu se zdůrazňuje vztah mezi pozicí a existencí či neexistencí pauzy mezi oběma větnými členy: otevřené či zavřené spojení je často rozhodujícím kritériem pro pozici, zatím co vliv přízvuku je podobně jako u W. E. Bulla (srov. *Hispania* 33. 221–9, 1950) vylučován. Ve studii o postavení adverbii je třeba hodnotit snahu autorovu dospět k jistým závěrům, i když právě pozice adverbii je výsledkem komplexních vlivů a determinující faktory jsou příliš heterogenní (forma, funkce, význam, počet elementů, intonace, druh věty aj.); správně je tu též mezi jednotlivými faktory zdůrazňována úloha intonace.

Harriet S. Hutterová používá deskriptivní metody k řešení otázky z historické mluvnice. V studii *The Development of the Function Word System from Vulgar Latin to Modern Spanish* (str. 139—175) popisuje jednak soustavu téhož jevu — funkčních slov podle Friesovy terminologie — v různých stadiích vývoje, jednak v další části interpretuje tyto synchronické soustavy z hlediska diachronického. Nedostatek adekvátního materiálu z období vulgární latiny a jeho disparita vůči materiálu z ostatních dvou období vývoje mohou být vážnou překážkou v pracích tohoto druhu. Lze též pochybovat o správnosti myšlenky stavějící na stejnou úroveň vulgární latinu a poloostrovní „románštinu“: ve snaze vyhnout se koncepci, podle které by vznikající románský jazyk byl pokládán za latinu, upadá do opačného extrému, podle něhož klade vulgární latinu v Hispanii již na roveň vznikajícího „romance“.

Poslední studie sborníku (*Linguistic Analysis of Gongora's Style*, str. 177—141), jejíž autorkou je Evelyn Esther Uhrhanová, aplikuje originálním způsobem deskriptivní metodu na stylistický plán. Aby nedošlo k impresionistické interpretaci jevů, omezuje se studie na popis syntaxe barokního jazyka Gongorovy „Soledad Primera“ z r. 1613. I kdyby princip oddělení formy od významu se nám zdá až příliš rigorózní, interpretace jevů z hlediska výlučně lingvistického a objektivního je jistě podnětná, zvláště po stránce metodologické.

Přes některé výhrady a drobnosti, které by mohly vyvolat diskusi, sborník deskriptivních studií ze španělské syntaxe je velice zajímavý již proto, že ukazuje možnosti i meze deskriptivní metody též v tomto oboru lingvistického zkoumání.

Josef Dubský

Československá logopedie (Sborník statí), Praha SPN 1956; 333 str. a 15 obr. příloh.

K příležitosti 50. narozenin prof. M. Sováka (1955) vyšel ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze sborník statí „Československá logopedie“. Je to první pokus o shrnutí dosavadních výsledků a problematiky této mladé vědní disciplíny, jejíž vznik a rozvoj je u nás těsně spjat se jménem prof. M. Sováka.

Okolnost, že předmětem studia logopedie je dorozumivací proces v celé své sociální šíři, vede k jejímu úzkému spojení s jinými obory, ať už z oblasti věd společenských — fonetikou, psychologií, pedagogikou — nebo z oblasti věd biologických — zvláště s lékařstvím (především s neurologií, psychiatrií, plastickou chirurgií, pediatrií a otorhinolaryngologií). —

Proto také obsah tohoto sborníku je různorodý. Vedle statí rázu informativního o dějinách logopedie (Miloš Sovák: Z dějin logopedie; str. 11—29), o současném stavu logopedické péče v různých zemích (Wiliam Gaňo: Hlavné črty sovietskej logopedie; str. 35—44, Miloš Sovák: Organizování logopedické péče v různých zemích; str. 29—35, Alica Edelsbergerová-Zelienková: Logopédia na Slovensku; str. 70—74), o poslání logopedie (Anna Zahálková-Pavlová: Logopedický ústav a jeho poslání; str. 61—70), jsou zde také příspěvky z nápravné pedagogiky a ze speciálních lékařských oborů.

Fonetika svým zkoumáním zvukové a artikulační stránky jazyka, svými experimentálními a výzkumnými metodami a stanovením orthofonických pravidel pomáhá velmi účinně logopedické praxi. Ve sborníku je fonetika zastoupena třemi články: Karel Ohnesorg ve svém příspěvku „Frekvence dyslalií a jejich fonetický výklad“, shrnuje výsledky průzkumu vad výslovnosti, který byl proveden celostátní logopedickou akcí u 83.419 školních dětí, a srovnává je s výsledky průzkumů provedených v zahraničí. Probírá pak jednotlivé druhy dyslalií a podává jejich fonetický výklad.

Příspěvek Boh. Hály „Norma české výslovnosti v aplikaci na logopedickou péči“ se zabývá problémem, který vyvstal organizováním logopedické péče na území celé československé republiky. Tento problém má dva aspekty: jednak výslovnost logopeda-učitele, jednak výslovnost subjektu-záka. Je známo, že jako podklad pro českou výslovnostní normu byla vzata výslovnost středoešská s připuštěním drobných variant moravských. A právě těchto tolerovaných variant musí logoped působící na Moravě dbát. V krajích, kde se nářečí značně odchyluje od výslovnosti středoešské, respektive středomoravské, musí logoped rozhodnout, zda má nápravu vést směrem k jedné z těchto výslovnostních norem, nebo směrem k výslovnosti lokální. Závěrem uvádí B. Hála několik zásadních principů pro práci logopedů v různých nářečních oblastech.

Josef Liška v stati „Slovenská mäkká spoluhláska I“ studuje teritoriální rozšíření a různé realizace této charakteristické slovenské souhlásky. Na základě velkého počtu lingvogramů, palatogramů a roentgenogramů hlásky I ukazuje na typické způsoby artikulace této hlásky. (Artikulaci hlásky r a odchylkám v její realizaci věnoval též autor samostatnou úvahu „Rotacismus“ ve Vlastivědném sborníku I, Košice 1955).

Závěrem je třeba se ještě zmínit o obsáhlé československé bibliografii logopedické a oborů s ní hraničících za léta 1846—1956 sestavené St. Svačinou (na str. 228—319).